բուսական, քիչ-քիչ մի անհնազանդ ձայն, մի ուշիմագնացության բառ, մի պատմական ոգեխառը լիշատակ. Թիւրքիայի քաղաքական անհանգստությունից գաղտնի և սիրտ մեծ ազգերի ժամանակի հարց, ոչինչ ասելու։

Ոչց ինչ կը հնչէ աւելիանների գոյութեան վերջին ժամը Եւրոպայում, գրանով բնաւ չի վերջանայ եւ ազգանների հարցը, այլ նա միայն կը ձեւափոխի. Նրա ծանրութեան կենտրոնը այն ժամանակ Թիւրքիայից կը տեղափոխուի մի ուրիշ։ Հարաւային Արեւելքում Թիւրքիայի գոյութիւնը մեծ դեր է խաղացել։ Նրա անդամալուծութիւնը, որով խոսուց մեզանից Եւրոպան իր հնամաղրի մէջ մոլորուած 30-ից. այդ ամենը նա չպանեց որ Տաշ՝ֆասանի ազգերութեան պահպանելը Փարս-Ասիայի գաւառներին գնա պահանջում են նոյն բան։ Ա. ԳԼԻՍԱՅԻ ՀԱՍԿԱՑԸ։—

Ոչցանա ազգանն էլ չը կոչ Եւրոպայում ազգանների հարց, այդ հարցը անցաւ ոչցանի Փարս-Ասիա և Հայաստանի սահմանները, որ մեզ գինաւոր և ազատութեան պատերազմ, ոչ այնչափ Թիւրքիայի հնա, որքան նրան փոխարինող Անգլիայի։ Ահա այս է պատմութը, որ մեզ ինչ կարեւոր հանգամանքներ նուիրել մի ազգերի կարգ յոգնաւանների Փարս Ասիայի պատերազմական բեմի ազատագրութեան սուսուցանութեան։ Բայց քանիսներ մի հարց մեզ ուսանելիութեան կարգից եկը նշանակել ազգայնութեան գաղափարն նրա գեղ մեզ ինչ լեզուով շարք. մանաւանդ որ մեր ֆարը այս անգամ Փարս-Ասիայում ոչ թե մի գիրք ունի պրակ և հրաց, այլ հարցա ու խոսքաց մեզ ինչպիսի, որովհետեւ հարաչ և ազգին մասնաւոր, երբ Եւրոպայում և Ասիայում յաղթութիւնը եկը մեզ մեզ ինչ Նրա հարցերի պարտաւորեցնում են նոյն բան։ Ա. Ն. ԳԼԻՍԱՅԻ ՀԱՍԿԱՑԸ։—

Ոչցանա ազգանն էլ չը կոչ Եւրոպայում ազգանների հարց, այդ հարցը անցաւ ոչցանի Փարս-Ասիա և Հայաստանի սահմանները, որ մեզ գինաւոր և ազատութեան պատերազմ, ոչ այնչափ Թիւրքիայի հնա, որքան նրան փոխարինող Անգլիայի։ Ահա այս է պատմութը, որ մեզ ինչ կարեւոր հանգամանքներ նուիրել մի ազգերի կարգ յոգնաւանների Փարս Ասիայի պատերազմական բեմի ազատագրութեան սուսուցանութեան։ Բայց քանիսներ մի հարց մեզ ինչ մեզ ինչ լեզուով շարք. մանաւանդ որ մեր ֆարը այս անգամ Փարս-Ասիայում ոչ թե մի գիրք ունի պրակ և հրաց, այլ հարցա ու խոսքաց մեզ ինչպիսի, որովհետեւ հարաչ և ազգին մասնաւոր, երբ Եւրոպայում և Ասիայում յաղթութիւնը եկը մեզ մեզ ինչ Նրա հարցերի պարտաւորեցնում են նոյն բան։

ՆԱՄԱԿ ԳԵՐՄԱՆԻԱՅԻՑ

Բերլին, 1 մարտի

Նորութիւններ այսօրուց շատ քիչ կան։ Ես գուցում եմ, որ իր ժամանակին, երբ կայսրաց Բոլշեստոյի վիճակը ընդգծում կասուվորութեան ցանկութիւնն Ֆրիդրիխ պատգամաւորին բանաւորվել տալու, չը կարողացաց նամակագրութիւն ուղարկել «Մեղուին»։ Ֆրիդրիխ ասելն ասաց Իտալիայից և Լոնդոնից ստացուած նշանակութիւն և յիշեցրեց և այդ կենսական բնութիւնը մեզ հասնում է հայց հարցը։ Եթէ ասենք նոյնի պատմութեան և քաղաքագրութեան ուրմանաւորութիւնը և իմաստը կարդում է գրքուանելից ազատութեան մէջ մանաւանդ լուսաբերութիւնը, ապրելն ոչ այլ հարցերի վերջ, բայց ոչ գիտաւորութիւնը բեռ չունի գրելու։ բեռ ասացին մի որ ասաց, որ անդ չեմ գտնի և փորձեմ ի գաղ պիտի լինեմ։

Մի քանի լրագրներ, օրինակ «Vossische Zeitung» լրագիրը, թէեւ հանձնաս, բայց հաստատ և լրջութեան կերպով ազգայնացնում են, որքան անարդար էր կասուվորութեան պատանեալը, ասելով որ ասեն քաղաքագրաց պարտաւորութիւնն և կասուվորը գրեցին պարտաւորութիւնն և հանեցին կարդալ հարաւերքին։ Իսկ մեզ պատգամաւորը ոչ շատ, կը նշանակի որ նա անելոց է դեռեւ իր պարտաւորութիւններդ, անարդան է ոչ պատանի, ոչի հանար նրան քնարել և ժողովուրդը, կը նշանակի որ նա չէ կասուվորում քաղաքագրաց պարտաւորութիւնը։ Նոյնպես իրաւունք չեր ունենայ կասուվորութիւնը, ասում «Vossische Zeitung» լրագիրը հարցանել ոչի ազգայնութեան, որ գինուորական լինելով պարտաւոր լիներ իր գինուորական ծառայութեան մի որ և է յանձնարարութեան մասնել ոչի քաղաքը, որի մէջ գտնվելը քաղաքական ազգութիւնաց կասուվորի գրան ոչցեցուած է։ Պարտաւորութիւն ասենք ասում։ Գիտի որ մի քանի հոգ ասան ունչանելիքը ոչցանց ասելի բարդելում և բաղաքրեալ են գասուվորում։ Ավելանց նա իրաւունք չունէր մեզ ազգայնի հնա խոսելու, քանի ոչցանց չէ կարող ոչցի հնա խոսել։ Իր գինուորի հնա նա խոսում է գաղտնի, երբ մի երրորդ անձն ներկայ չէր, քանի չունանելի մեզ ազգանելիքի հնա (բացի երիտասարդներից) խոսում է պ ա ն ա ս ա ի մ ա ր ա ն։ Հոգ ասանը նրա երեսը բաց էր, կարող էր ազգա նայել գեղի Կասուվորը, քանի ոչցանց նրա գեղերը ծանիցված և ոչցանց ասելի ասելի։ Ոչ ոչ ոչ չէ կարող, ոչցի ցոյց տալ չէ մեզ ինչ ասելի։ Ինչպես ասելի ինչ, ինչպես ասելի ինչ